

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זיע"א

מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון י"ט - פרשת תרומה תשפ"ו

מהדורת אילן

החילוק בין בניית המשכן לבית המקדש ובנין הבית השלישי

אלא שרצה שבית זה יהא קבוע לעולם, שלא תזוז ממנו השכינה לעולם, וכיון שחטאו ישראל במרגלים וקבעו בכיה לדורות, ידע ה' שיוסיפו לחטוא גם כשיכנסו לארץ ישראל, ויחרב הבית שיבנה, ולכך גם כשכנסו לארץ, ולא הכריתו ישראל את כל העמים שהיו שם, לא הגיע הזמן שיבנו את בית הקבע כפי שהיה ברצונו יתברך, וזמן בנין בית זה יגיע לעתיד לבא, כשתהא הגאולה השלימה, ואז לא יחטאו ישראל בחטאים שיגרמו להחריב את הבית, אלא ישראל יהיו במעלתם, והבית יעמוד לעולם.

ועל בית זה השלישי התנבא יחזקאל באריכות ובפירוט בפרקים מ' עד מ"ח, כשמתחילה בפרק א' נתנבא על מעשה המרכבה שהיא מקדש של מעלה, ולבאר מכן התנבא באריכות מופלאה בפרטי הבית העתידי להבנות במהרה בימינו, אכן כל זה יהיה רק לאחר מלחמת גוג ומגוג והגאולה העתידה.

כשרצה דוד לבנות את הבית לה', מנע ה' ממנו מפני שעדיין לא הגיע הזמן שיבנה הבית שרצה ה' שיעמוד לעולם, ודחהו בדברים שנראים כדחיה בעלמא, אבל באמת רמז לו ענין זה, באמרו 'האֵתָה תִּבְנֶה לִי בַיִת', לומר שהבית הגדול והקבוע שברצון ה' שיהיה בתחתונים הוא בית שאינו נבנה בידי אדם, אלא יבנה בידי שמים, ואמר 'כִּי יִמְלֹאוּ יָמַי וְשִׁכַּבְתָּ אֶת אֲבֹתַי וְהִקְמֹתִי אֶת זֶרְעִי אַחֲרָיִךְ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶד וְהִכִּינֹתִי אֶת מִמְלַכְתּוֹ', עיקר הכוונה למלך המשיח שעתידי לצאת מורע דוד כנאמר (יחזקאל יד כג-כד) 'וְהִקְמֹתִי עֲלֵיהֶם רֵעָה אֲחֹד וְגו' וְאָנֹכִי ה' אֲהִיָּה לָהֶם לֵאלֹהִים וְעֲבָדֵי יְדוּד נִשְׂאִי בְתוֹכָם וְגו', ובית זה אכן יעמוד לעולם.

אולם דוד ושלמה הבינו הדברים גם כפשוטן, ששלמה בנו יבנה בית לה', ולא מנע ה' זאת מהם, אבל ידע ה' שאין בית זה עומד להיות בית קבוע לדורות, ועל כן לא ציוה את פרטי הבנין, אלא מסר זאת בידי דוד כפי שיבין ברוח קדשו כיצד לבנות הבית, ועל בית זה אמר ה' לשלמה (מלכים א' יב-יג) 'הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר אֵתָה בָּנָה אִם תִּלְכֶּה בְּחַקְתִּי וְאֵת מִשְׁפַּטִּי תַעֲשֶׂה וְשִׁמְרַתְּ אֶת כָּל מִצְוֹתַי לֵלְכֹת בָּהֶם וְהִקְמֹתִי אֶת דְּבָרֵי אֵתָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵל דָּוִד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת עַמִּי יִשְׂרָאֵל, להודיעו, שהבית הזה אינו עומד לעולם, אלא הוא תלוי ועומד בשמירת התורה והמצוות, ורק לעתיד לבא מובטחים הם שלא יחטאו, ואז יעמוד הבית לעולם, והוא הבית שהיה ברצון ה' מתחילה לקבוע שכיתנו בו.

עקידת יצחק שער נ

את בית המקדש, והיא אחת משלש המצוות שנתחייבו ישראל תיכף בכניסתם לארץ, כמבואר בגמרא סנהדרין (טז,): מדוע לא נצטוו דוד מיד לבנות את בית המקדש, כפי שנצטוו שאול למחות את זרעו של עמלק.

ג. זאת ועוד, שלא רק שלא נצטוו דוד לבנותו, אלא כשדוד התעורר מעצמו לבנות בית לה', ואמר לנתן הנביא (שמואל ב' ז ב) 'רָאָה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאֶרֶוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה', השיב לו ה' בידי נתן הנביא (שם טו-יז) 'כִּי לֹא יִשְׁכַּתִּי בְּבֵית לְמִיּוֹם הָעֹלָתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֶהֱל וּבְמִשְׁכָּן. כָּל אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִדְבַר דְּבַרְתִּי אֶת אֲחִד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לָרְעוֹת אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא בְנִיתֶם לִי בַיִת אֲרָזִים, שְׁנֵרָאִים כְּדַבְרֵי דַחִיה בַּעֲלֹמָא, ויש להבין מדוע אכן לא ציוה אותם לבנות לו בית קבע.

ועל מה שאמר דוד לשלמה בנו (דברי הימים א' כב ח) 'וַיְהִי עָלַי דְבַר ה' לֵאמֹר דָּם לְרֹב שִׁפְכָתָה וּמִלַּחְמוֹת גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לֹא תִבְנֶה בַיִת לְשִׁמִּי כִּי דָמִים רַבִּים שִׁפְכָתָה אֲרֶצָה לְפָנָי, יש להקשות, כיצד יתכן שזו הסיבה שלא בחר ה' בדוד לבנות לו בית, והלא הדמים ששפך היו דם הגויים בעת שהתעסק בכיבוש ארץ ישראל, ולא היה בכך עבירה אלא מצוה היתה, ומדוע יבחר ה' בשלמה בנו אשר נאמר עליו (מלכים א' יא ד) 'וְלֹא הָיָה לְבָבוֹ שֶׁלֵּם עִם ה' אֱלֹהָיו פְּלִבֵּב דְּוִיד אָבִיו'.

ד. עוד יש לתמוה, על הנאמר לדוד (שמואל א' יב-יג) 'כִּי יִמְלֹאוּ יָמַי וְיָמֶיךָ וְהִקְמֹתִי אֶת אֲבֹתַי וְהִקְמֹתִי אֶת זֶרְעִי אַחֲרָיִךְ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶד וְהִכִּינֹתִי אֶת מִמְלַכְתּוֹ. הוא יבנה בית לשמי וכונתי את כסא מִמְלַכְתּוֹ עַד עוֹלָם, שמשמע שבית זה הוא תכלית הכוונה האלוקית, וכיצד לא נתקיים דבר זה, שהרי הבית חרב ומלכות בית דוד פסקה, ואף שהיה זה בעוונות ישראל הרבים, מכל מקום קשה שדבר ה' לא יקום ריקם.

נראה לבאר, שודאי רצון ה' היה שתהיה לו דירה בתחתונים כפי שיש לו בעליונים, וכמו שאמרו במדרש (תנחומא פי נשא), ולכך מיד לאחר יציאת מצרים וקבלת התורה ציוה על ישראל לבנות לו משכן, ואף שהיה זה משכן ארעי, לפי שעמדו להכנס לארץ ישראל, מכל מקום האריך ה' והרחיב בפירוט כל צורות ומידות המשכן וכליו, כדי להראות את גודל הענין שיש לו בזה.

הכוונה האלוקית היתה שתיכף לאחר שיכנסו לארץ ישראל יבנה לו בית קבע, אשר צורתו ומידותיו חשובים הרבה יותר מהמשכן, מהטעם שנתבאר, שדבר קבוע חשוב יותר מדבר ארעי,

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכָם. כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרָאָה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנַּת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנַּת כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשֶׂה (שמות כה ח-ט)

בפרשה זו נצטוו ישראל להקים משכן לה', שבו ישרה ה' את שכנתו על ישראל. התורה מאריכה מאד בכל פרטי בניית המשכן וכליו, מידות הקרשים העמודים והפרוכות, וממה יהיו עשויים, וכן האריכה התורה בכל הכלים כיצד יהיו עשויים באופן מדויק ביותר, עד שהתורה חוזרת על כך גם קודם העשייה וגם לאחר העשייה.

ויש לתמוה בענין המשכן ובית המקדש ארבע תמיהות:

א. שמאחר וידוע שבדבר ארעי אין מקפידים עליו כל כך, כפי שמקפידים על דבר העומד להישאר לאורך זמן, ועל כן כשהיו ישראל במדבר בנו להם אוהלים לשבת, ולא בנו דירות קבע עד שנכנסו לארץ ישראל, וקבעו שם את מושבם, ומטעם זה את כל האומות ציוה ה' רק שבע מצוות, כיון שאינם עומדים להישאר לנצח, אבל את כלל ישראל כיון שבחר בהם ה' להיות לו לעם ולקיימם לפניו לנצח נצחים, הרבה להם תורה ונתן להם תרי"ג מצוות.

אם כן יש לתמוה, מדוע במשכן שציוה ה' לבנות לו במדבר, דקדק ה' והאריך לפרט את כל ענייני בניית המשכן וכליו, אף שלכאורה לולא חטא העגל היו צריכים להכנס תיכף באותה השנה לארץ ישראל, ואם כן לא היה זה אלא משכן זמני, ואילו בבניית בית המקדש, שהוא הבית הגדול והקדוש שנקרא שמו עליו בירושלים עיר הקדש, ועליו נאמר (לעיל טו יז) 'מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת ה' מִקְדָּשׁ אֲדִי כּוֹנֵן יָדֶיךָ, ושלמה אמר עליו (מלכים א' ח יג) 'בְּנֶה בְּנִיתִי בַיִת זָבֵל לָךְ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים, שלכאורה היה ראוי שיאמר בפירוש כיצד יבנה הבית במידותיו וצורתו בכפלי כפלים ממה שנאמר בפרשיות אלו על עשיית המשכן וכליו, אף על פי כן לא נמצאו אלא פסוקים מועטים האמורים בכללות, כנאמר בדברי הימים (א' כה יא-יב) 'וַיִּתֵּן דָּוִד לְשִׁלְמֹה בְנוֹ אֶת תְּבִנַּת הָאוֹלָם וְאֵת בְּתָמִיו וַיְגַזְזֵהוּ וְעִלְיָתָיו וְחִדְרָיו הַפְּנִימִים וְבֵית הַפְּתָר. וְתִבְנִיתָ כָּל אֲשֶׁר הָיָה בְרוּחַ עֲמוֹ לְחַצְרוֹת בַּיִת ה' וְלְכָל הַלְשָׁכוֹת סָבִיב לְאַצְרוֹת בַּיִת הָאֱלֹהִים וְלְאַצְרוֹת הַקְּדָשִׁים, וגם זה לא נאמר לו בפירוש, ולא בנבואה גמורה, אלא כפי מה שהשכיל ברוח קדשו, וכפי שאמר דוד לשלמה בנו (שם כח יט) 'הַכֹּל בְּכַתֵּב מִיַּד ה' עָלַי הִשְׁכִּיל כָּל מְלָאכֹת הַתְּבִנָּה, ומדוע היה זה פחות מאשר היה במשכן.

ב. עוד יש להקשות, שמאחר ויש מצוה לבנות